

In zijn boek *The Arab Left* behandelt Tareq Y. Ismael de ideologieën, historische achtergronden en politieke ontwikkelingen die enkele socialistisch georiënteerde Arabisch nationalistische partijen en bewegingen hebben doorgemaakt, nl. de Arabische Socialistische Ba'thpartij, de Progressief Socialistische Partij van wijlen Kamal Junblat, de Arabisch Nationalistische Beweging (ANM), het Nasserisme, en een aantal 'nieuw linkse' politieke organisaties die grotendeels zijn afgesplitst van de ANM. In het bijzonder richt Ismael zich op de vraag welke de oorzaken zijn geweest voor de radicalisering en verlinking van Arabisch nationalistische bewegingen.

Drie problemen hebben, aldus Ismael, catalyserend gewerkt op het ontstaan van linkse nationalistische ideologieën in de Arabische wereld, nl. 1- de Palestijnse kwestie, 2- de Arabische eenheid, en 3- de sociaal-economische transformatie van de Arabische maatschappij. Aan de hand van deze drie problemen behandelt hij de politiek-historische en ideologische ontwikkelingen die de betrokken partijen hebben doorgemaakt. Ismael stelt in zijn voorwoord dat hij zich uitsluitend beperkt tot 'the nationalist left', dat door hem wordt gedefinieerd als 'those political organizations and/or movements in the Arab world that are Arab national in orientation, that adopt socialism (in any of its forms or schools) as their creed, that seek radical change in the existing socio-political and economic structures and processes in Arab society in an engineered or planned manner, and that advocate neutrality in foreign policy' (blz. ix). De meeste van de door Ismael beschreven 'linkse nationalistische' en 'nieuw linkse' partijen voldoen echter niet aan het laatste criterium van zijn definitie.

Een van de vragen die zich bij lezing van Ismaels boek voordoen is in hoeverre er behoefte bestond aan een nieuwe (in dit geval zeer beknopte) verhandeling over de door hem behandelde politieke partijen en bewegingen. Over sommige daarvan bestaat immers reeds veel betere literatuur in westerse talen, waarnaar overigens slechts weinig door Ismael verwezen wordt, zodat zijn boek veelal niet kan dienen als wegwijzer voor diegenen die een diepere studie van het betrokken onderwerp willen maken, en geen toegang hebben tot werken in de Arabische taal. Een positief punt is dat Ismael zijn studie zo veel mogelijk heeft gebaseerd op primaire Arabische bronnen.

Ismaels beschrijving van de geschiedenis van de Ba'thpartij in Syrië en Irak is oppervlakkig en bevat talrijke onjuistheden. Ideologische verschillen tussen de Ba'thistische partijorganisaties die in respectievelijk Syrië en Irak aan de macht zijn, of zijn geweest, worden niet behandeld. Ismael beperkt zich vrijwel uitsluitend tot de 'Iraakse' Ba'th. Over de rol van de Ba'th in Syrië laat hij zich nauwelijks uit. Zijn voorkeur en sympathie liggen dan ook duidelijk bij de 'Iraakse' Ba'th, zoals o.m. blijkt uit de kritiekloze wijze waarop hij het hem ter beschikking gestelde informatiemateriaal van de Iraakse overheid heeft verwerkt.

Ismael stelt dat de Ba'th ideologie niet alleen kan dienen om gebeurtenissen *ex post facto* te analyseren, maar dat deze ideologie zelfs een kader verschaft om gebeurtenissen te voorstellen: 'Thus, in February 1973, the Ba'ath party official newspaper *al-Thawra* observed: 'The region is now witnessing . . . secret and public activities . . . which prove that there are events of great importance [to the area] being cooked and events of great importance will be

taken place'. Nine months later the 1973 Arab-Israeli war broke out, in effect confirming the Ba'athist view of impending conspiracies' (blz. 40). Men hoeft dus blijkbaar alleen maar de redactionele artikelen van *al-Thawra* te lezen om te kunnen voorspellen waar en wanneer ongeveer een oorlog in het Midden Oosten zal uitbreken!

Hoofdstuk 4 biedt een interessante analyse en beschrijving van de transformatie van de ANM van een nationalistische, niet-socialistische organisatie tot verschillende linkse splintergroeperingen die alle het Marxisme-Leninisme aanhangen. Aan de hand van interviews die hij in 1970-1971 met verschillende voormalige leiders van de ANM heeft gehad, heeft Ismael getracht een onafhankelijke versie van haar geschiedenis te schrijven. De betrouwbaarheid van diverse politiek-historische verhandelingen over de ANM, geschreven door leden van deze beweging zelf, wordt verscheidene malen door Ismael gerelativeerd. Belangrijke werken over de ANM, zoals die van Basil-al-Kubaysi, *Harakat al-Qawmiyyin al-'Arab* (Bayrut 1974), en van Walid Kazzuha, *Revolutionary Transformation in the Arab World: Habash and his Comrades, from Nationalism to Marxism* (London 1975), ontbreken in Ismaels bibliografie, en zijn helaas niet in zijn studie verwerkt.

Hoofdstuk 5 is geschreven door Jacqueline Ismael en behandelt op heldere wijze het Nasserisme als ideologie en politieke beweging in Egypte, Syrië, Libanon en Irak. Qadhafi's Nasserisme en de Libische Arabische Socialistische Unie worden door haar niet ter sprake gebracht.

Hoofdstuk 6 biedt een analyse van de achtergronden die (vooral sedert de juni-oorlog van 1967) hebben geleid tot het ontstaan van wat Ismael noemt 'The New Arab Left', dat door hem (gemakshalve) wordt gedefinieerd als 'those new parties and/or organizations that *publicly and unequivocally* declare adherence to Marxism-Leninism' (blz. 109). De politieke ideeën van 'New Arab Left' worden in het laatste hoofdstuk uiteengezet aan de hand van een korte analyse van de ideologie van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFPL). Tenslotte behandelt Ismael op summere wijze geschriften van enkele 'nieuw linkse' schrijvers, zoals George Tarabishi, Yasin al-Hafiz, Sadiq Jalal al-'Azm, Ilyas Murqus en al-'Afif al-Akhdar.

Ismaels spelling van Arabische namen is onnauwkeurig, inconsequent en soms pertinent onjuist. Zo heeft hij het bijvoorbeeld over de 'Gibbreen Group' (blz. 99), enkele regels later omschreven als de 'Jibreen Group'. Bedoeld wordt het 'PFPL-General Command' van Ahmad Jibril. 'Shabab al-Tahrir (The Youth of Liberation)' (blz. 99) moet zijn Shabab al-Tha'r (The Youth of Vengeance).

Het tweede deel van het boek (blz. 126-195) bestaat uit Engelse vertalingen van Arabische documenten: de Constitutie van de Ba'thpartij (1947), het Politieke Verslag van het Tiende Nationale Congres van de Ba'th (Baghdad 1970), een gedeelte van het Handvest (*al-Mithaq*) van de Verenigde Arabische Republiek (Caïro 1962), het politieke programma van het PFLP van augustus 1968, en een verklaring van de Organisatie van Communistische Actie in Libanon. De eerste drie documenten bestonden reeds in vertaling, en het maken van een nieuwe was betrekkelijk overbodig.

Concluderend kan men stellen dat Ismaels werk te summier en oppervlakkig is om van grote waarde te kunnen zijn. Zijn hoofdstukken over de ANM en Nieuw Links bieden evenwel interessante inzichten en gegevens.

N. van Dam